

Zápis z kulatého stolu k výkonu rozhodnutí *ERRC proti České republice*

ze dne 4. listopadu 2024

ÚČASTNÍCI

- **KVZ** – Eva Petrová, Jana Martinková, Tereza Žuffová-Kunčová
- **KVOP** – Lucie Obrovská, Jakub Konečný
- **MŠMT** – Jan Klusáček
- **MPSV** – Marta Miklušáková, Martina Vančáková, Pavel Janeček
- **Česká školní inspekce** – Karel Kovář
- **Úřad vlády** – Kateřina Bursíková Jacques, Martina Seidlová, Diana Šmídová
- **Ústav zdravotnických informací a statistiky** – Vladimíra Těšitelová, Jan Mužík, Jitka Jírová, Darina Valeková
- **Český statistický úřad** – Robert Šanda
- **Úřad pro ochranu osobních údajů** – Soňa Matochová

Dne 4. listopadu 2024 se konal kulatý stůl k výkonu rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva („EVSP“) ve věci [European Roma Rights Centre \(ERRC\) proti České republice](#), které se týká povinnosti státu realizovat sběr etnických údajů o dětech nacházejících se v institucionální péči státu.

I) K otázce okruhu dotčených zařízení

Zasedání zahájila zástupkyně KVZ *E. PETROVÁ*. Seznámila účastníky s programem jednání, vyzdvihla dosavadní sběr dat od MŠMT v roce 2023 a 2024 a otevřela diskusi k prvnímu okruhu otázek, tj. na jaké zařízení rozhodnutí EVSP dopadá a zda mezi tyto subjekty zahrnout i **domovy pro osoby se zdravotním postižením („DOZP“)** s ohledem na to, že ke konci roku 2024 budou zrušeny dětské domovy pro děti do tří let věku (tzv. kojenecké ústavy).

Zástupce MPSV *P. JANEČEK* uvedl, že chápe argumentaci EVSP v rozhodnutí *ERRC proti České republice* tak, že by měl sběr dat probíhat v širokém okruhu zařízení. Tento názor podpořila také zástupkyně MPSV *M. MIKLUŠÁKOVÁ* s tím, že okruh zařízení by měl být takový, aby zahrnoval zařízení ústavní a institucionální výchovy hrazené z veřejných zdrojů.

Zástupkyně ÚZIS *V. TĚŠITELOVÁ* uvedla, že za ÚZIS upozornila, že legislativa počítá se zřízením center komplexní péče pro děti, což budou zdravotnická zařízení, ve kterých se také budou sbírat data. S ohledem na možné přijetí novely zákona o zdravotních službách to nebude dříve než v roce 2025. Vykonávají tuto činnost za Ministerstvo zdravotnictví, pokud ale novela neprojde, nebudou u nich sběry dat probíhat. Zástupkyně KVZ *E. PETROVÁ* uvedla, že centra komplexní péče budou nabízet zejména respitní pobyty a lůžková péče bude pouze dočasného charakteru. Ubezpečila nicméně zástupkyni ÚZIS, že bude zohledněno, že mohou být v okruhu dotčených zařízení i centra komplexní péče, což by bylo následně potřeba řešit s MZ.

Zástupce KVOP *J. KONEČNÝ* uvedl, že sběr dat v DOZP podporuje, jelikož má KVOP data o významně vyšším počtu romských dětí v kojeneckých ústavech, z nichž budou po jejich zrušení děti odcházet do DOZP. Zástupkyně Úřadu vlády *D. ŠMÍDOVÁ* uvedla, že také podporují sběr dat i v DOZP, jelikož to využijí

při psaní reportů pro OSN. Dále uvedla, že by podporovala i sběr dat v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Shrnutí

Do okruhu zařízení, kde bude probíhat sběr etnických dat, budou zahrnuty i DOZP. Po nabytí účinnosti novely zákona o zdravotních službách se skupina navrátí k tématu center komplexní péče.

II) K otázce obecné metodologie a třetího (kontrolního) subjektu

Zástupce MŠMT J. KLUSÁČEK připomněl, s odkazem na podklady k jednání, že MŠMT při sběru etnických dat pracuje jak se sebeidentifikací dětí, tak s připsanou etnicitou. Tato metodologie navazuje na sběr dat o náhradní rodinné péči, kdy šetření probíhalo jako mimořádné šetření v ústavech a součástí otázek pro zařízení byly i otázky na počet dětí sebeidentifikujících se jako romské děti. Zdůraznil ale, že MŠMT má pro sběr dat pouze omezené kapacity.

Zástupkyně KVOP L. OBROVSKÁ se otázala zástupců MŠMT a ČŠI, zda má inspekce kapacity na sběr dat pouze v zařízeních nebo i ve školách a navrhla sběr dat zahrnout i do jiných (nikoliv mimořádných) návštěv inspekce. Zástupce MŠMT J. KLUSÁČEK přislíbil, že tento návrh zváží, na obecné rovině se tomuto návrhu nebrání.

Zástupce ČŠI K. KOVÁŘ uvedl, že školní inspekce má malý tým specialistů, a tedy nemůžou konat inspekci nad rámec současných čísel. Po covidovém období navštěvují školní zařízení v cyklu cca 6 let, nikoliv 3 let. Zvažovat zapojení inspekce je na místě, ale **možnosti inspekce, tedy na kolika zařízení by mohli ověřovat data, nebudou velká. Z přibližně 200 zařízení zvládnou navštívit cca 30 za rok.** Zástupkyně KVZ E. PETROVÁ poděkovala za ochotu a souhlasila, že 30 zařízení ročně by stačilo jako orientační vzorek pro vyzkoušení metodiky. Zástupce ČŠI K. KOVÁŘ navrhl, že lze zařadit tato šetření i jako speciální úkol na začátek sběru dat, ČŠI ale nemá kapacity na vytvoření nového týmu. ČŠI by mohla udělat orientační inspekční činnost a z podnětu ministerstva by toto předřadili před jiné. Toto kvitovala zástupkyně KVOP L. OBROVSKÁ s nabídkou, že KVOP může doplnit některé odborníky či právníky.

Zástupkyně KVZ E. PETROVÁ nadnesla další téma, a to, jak přesně nastavit **metodologii sběru dat v zařízeních.** Zástupkyně Úřadu vlády M. SEIDLOVÁ poukázala na již proběhlý sběr dat ze strany KVOP, kde byla syntéza kombinované metody a pozorování. Zástupkyně KVOP L. OBROVSKÁ doplnila, že při tomto šetření šlo o odhady třídních učitelů, zatímco v případě projednávaného sběru by to dělali spíše **ředitelé ústavních zařízení.** Zástupkyně Úřadu vlády M. SEIDLOVÁ oponovala, že i při projednávaném sběru si ředitel pravděpodobně vyžádá informace od třídních učitelů a zeptala se, zda se počítá s tím, že podklady si ředitelé vyžádají od třídních učitelů, které pak sečtou. Zástupkyně KVOP L. OBROVSKÁ přisvědčila, že by toto bylo možné přidat do metodiky, ale právně odpovědný bude ředitel zařízení. Zástupce MŠMT J. KLUSÁČEK připomněl, že 90 % ústavních zařízení má maximálně 30 dětí, tedy tento problém spíše nevznikne, protože vzhledem k uvedenému nízkému počtu má sám ředitel přehled o etnicitě všech dětí.

Zástupkyně Úřadu vlády M. SEIDLOVÁ uvedla, že pokud bude sběr dat probíhat v malé skupině, data nemusí být anonymní. K tomu se vyjádřila zástupkyně ÚOOÚ S. MATOCHOVÁ, že je zásadní, zda sběr bude skutečně anonymní, tedy nebude se psát seznam a neproběhne konkrétní identifikace; v takovém případě by neměl vzniknout problém z hlediska ochrana osobních údajů osob. Pokud to budou seznamy, plyne z toho informační povinnost, právo na přístup apod. Je potřeba pracovat od počátku s vědomím, že ochrana údajů dětí je zásadní. Malý vzorek lze anonymně sbírat, je-li správně nastaven a přidávají-li se následně čísla do sběru na úrovni krajů a ČR.

Zástupkyně KVOP L. OBROVSKÁ uvedla, že předpokládala, že debata je od začátku o sběru neadresných údajů, která nebudou v režimu GDPR. Zástupkyně KVZ J. MARTINKOVÁ souhlasila, že již nyní jde o **anonymní sběr bez jmen**. To potvrdil zástupce MŠMT J. KLUSÁČEK s tím, že jde o statistiku za zařízení, kdy lze identifikovat samotné zařízení, ale jmenné seznamy se nedělají. Zástupkyně ÚOOÚ uvedla, že pokud se nedělají seznamy dětí, tak je to z pohledu GDPR v pořádku. Zástupkyně Úřadu vlády M. SEIDLOVÁ ale doplnila, že ředitelé přesto mohou mít obavy: i když nejsou seznamy, může dojít i k identifikaci žáků, např. na malém městě. Zástupkyně KVOP L. OBROVSKÁ přisvědčila, že kontrola dat by sice byla lepší u „jmenných“ seznamů, ale že bude vhodnější, bude-li to probíhat neadresně, tj. **ředitel provede odhad, následně přijede kontrolní subjekt (ČŠI, případně výjimečně KVOP) a provede ověření, opět bez adresných údajů**.

Zástupkyně KVZ E. PETROVÁ připomněla, že je třeba nastavit metodologii a politiky tak, aby to pomohlo zranitelným skupinám.

Zástupkyně Úřadu vlády K. BURSÍKOVÁ JACQUES shrnula, že napříč rezorty lze najít shodu, že sběr dat je ve prospěch dané etnické skupiny. Upozornila ale na negativní reakci (zvláště od romských influencerů), kterou vyvolal dopis od vládní zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny ze září 2024, týkající se sběru etnických dat na školách. Aplikační praxe bude horší než teoretické ukotvení a v budoucnu je potřeba realizovat **osvětovou kampaň**, která vysvětlí, o co při sběru etnických dat jde, a vyvrátí dezinformace. Zástupkyně KVZ E. PETROVÁ nabídla zástupkyni Úřadu vlády podporu ze strany KVZ a navrhla, že KVZ může pomoci při vytvoření informačního letáku. Zástupkyně ÚOOÚ S. MATOCHOVÁ shrnula, že se jedná o citlivou věc, kdy i reakce a vyjádření orgánů a úřadů může vyvolat opětovnou reakci. Je potřeba opakovaně informovat, že **nejde o seznamy romských dětí** a vysvětlovat, proč se data sbírají.

Zástupkyně ÚZIS V. TĚŠITELOVÁ se v tuto chvíli omluvila z jednání a přislíbila, že dané téma nadnese při jednání s krajskými úřady dne 19. listopadu 2024 (o dětských domovech a dětských centrech).

Shrnutí

Bude se jednat o **kvalifikované odhady**, tj. **anonymní sběr dat**; v žádné fázi sběru se nebudou nikde zapisovat ani uvádět jména dotčených dětí. Sběr bude založen jak na **sebeidentifikaci dětí**, tak na etnicitě připsané jejich okolím (s eliminací duplicity). Pokud jde o **připsanou etnicitu**, sběr se bude realizovat tzv. kombinovanou metodou, kdy bude etnicitu dětí posuzovat **primárně personál** daného zařízení. V dalším kroku budou data na vybraném vzorku zařízení **verifikována třetím (kontrolním) subjektem**; tímto subjektem bude v zařízeních spadajících pod MŠMT primárně ČŠI a doplňkově KVOP;

III) Metodika sběru dat a výkaznictví

Zástupce ČSÚ R. ŠANDA otevřel téma metody sběru dat kombinovanou metodou (sebedeclarace, připisovaná etnicita). Zástupce MŠMT J. KLUSÁČEK vysvětlil, že nejdříve se sbírají data o tom, kolik dětí se sebeidentifikuje, a potom data o dětech, které se nesebeidentifikují, ale lze jim etnicitu připsat. Považuje za důležité zachovat obojí. Zástupkyně KVOP L. OBROVSKÁ doplnila, že v momentu, kdy ředitel sbírá data, už většinou ví, kdo se hlásí k romské etnicitě. Ředitelé by se neměli jen pro účel sběru dat dotazovat na rodinu či jiné ukazatele etnicity. Doplnil ji její kolega J. KONEČNÝ, s tím že podporuje obě metody, protože dítě může být obětí diskriminace, i když mu není připsována romská etnicita

Zástupkyně KVZ J. MARTINKOVÁ se otázala zástupce MŠMT, jaká je aktuální metodika při sběru dat na školách. Zástupce MŠMT J. KLUSÁČEK uvedl, že jde o **kombinovanou metodu, přičemž se dítě zapíše buď na základě sebeidentifikace nebo připsání etnicity** – není duplicita. Zástupkyně KVOP

L. OBROVSKÁ dodala, že toto bude třeba explicitně doplnit a **vypracovat pro ředitele písemné pokyny**. S tím souhlasila jak zástupkyně KVZ E. PETROVÁ, tak zástupkyně Úřadu vlády M. SEIDLOVÁ.

Zástupkyně KVZ J. MARTINKOVÁ se dotázala zástupce MŠMT, zda je metodika ve školských zařízení a ústavech stejná, případně zda je třeba je sjednotit. J. KLUSÁČEK vysvětlil, že **metody ve školách a v ústavních zařízeních jsou odlišné**, jelikož v ústavech je menší skupina dětí, a ředitel tak má lepší přehled. **Lze je příští rok sjednotit, a zároveň doplnit či zpřesnit**, aby bylo jasné, zda se jedná o sebeidentifikaci nebo etnicitu připsanou okolím.

Zástupkyně MPSV M. VANČÁKOVÁ uvedla, že na ministerstvu mají neadresnou metodiku, také řeší kritéria etnicity.

Zástupce MŠMT J. KLUSÁČEK poukázal v kontextu sběru etnických dat na možné využití [Výkazu Z 14-01 o zařízení pro výkon ústavní – ochranné výchovy](#). Tento výkaz se týká různých aspektů fungování uvedených zařízení; je povinně vyplňovaný každý rok k 31. říjnu a údaje jsou pak k dispozici vždy v prosinci. Do tohoto výkazu by se mohla **doplnit kolonka o etnicitě**. Tuto změnu by bylo potřeba realizovat **do konce března** – v tomto termínu se totiž vždy podávají návrhy na změny výkaznictví na MŠMT (sekce statistická).

Zástupce ČŠI K. KOVÁŘ uvedl, že pokud se bude sběr týkat pouze ústavních zařízení, mohou se zapojit a nastavit procesy s MŠMT. **Verifikace dat by byla možná vždy až v následném kalendářním roce**. Výstup z šetření bude protokol nebo zpráva. Zástupkyně KVOP L. OBROVSKÁ nabídla, že ČŠI podpoří.

Zástupkyně KVZ J. MARTINKOVÁ měla doplňující dotaz, jak tento výkaz funguje, zda je pravidelný, fungující, obligatorní. Zástupce MŠMT J. KLUSÁČEK vysvětlil, že se jedná o výkaz, který je pro ústavy obligatorní a u něhož je stoprocentní návratnost. Pokud by se realizovala výše uvedená změna, bylo by potřeba spolu s modifikovaným výkazem zaslat zařízením i **průvodní dopis** s vysvětlením, proč přibyla nová kolonka, spolu s příslušným **metodickým pokynem** ohledně sběru dat.

Shrnutí

V roce 2025 lze uspořádat mimořádný sběr dat; pokud bude podpora i ČŠI, mohlo by to být zahrnuto do podzimního výkazu, který vyplňují ústavní zařízení. Takový sběr dat by probíhal jako řádný sběr – bude se jednat o součást výkaznictví.

IV) Obecná (zastřešující) metodika či dokument

Zástupkyně KVZ E. PETROVÁ nabídla podporu či participaci KVZ jak pro MPSV, tak pro MŠMT. Zástupkyně MŠMT M. MIKLUŠÁKOVÁ se zeptala zástupkyň **Úřadu vlády, zda připravují metodiku jednotného sběru dat, kterou by si poté jednotlivé úřady rozpracovaly a individualizovaly**. Zástupkyně Úřadu vlády K. BURSÍKOVÁ JACQUES uvedla, že takovou metodiku nepřipravují; jejich závěr z předchozího kulatého stolu na Úřadě vlády byl spíš to, že jednotná metodika nemůže vzniknout, resp. bylo by to příliš složité, a každý orgán si ji musí vytvořit sám pro své potřeby. Zástupkyně Úřadu vlády M. SEIDLOVÁ doplnila, že již existuje propracovaná metodika KVOP, jak postupovat při sběru dat. I jejich dopis zmocněnkyně konstruovali dle podkladů KVOP. Úřad nemá kapacitu vytvořit jednotnou metodiku, ale hlásí se k jednotné metodice KVOP, případně k jinému periodickému sběru dat, podobně jako dělal Výzkumný ústav práce a soc. věcí. Měli za to, že toto je shrnuté v podkladech z jednání kulatého stolu.

Zástupkyně ÚOOÚ S. MATOCHOVÁ doplnila, že proběhnuvší kulatý stůl povýšil tuto otázku, vidí to jako komplex metod a konkrétních právních odůvodnění. Když bude mít každý orgán svou metodiku, lze

individualizovat a ochránit zranitelné skupiny. S tím souhlasila K. BURSÍKOVÁ JACQUES, a uvedla, že je lepší vždy vytvořit metodologii pro jednotlivé situace. Případně, kdyby byla shoda na vytvoření metodologie, která by pouze shrnula „**nejmenšího společného jmenovatele**“, lze tuto metodologii následně předložit na program Rady vlády pro záležitost romské menšiny – následující schůzka je příští týden a pak další schůzka proběhne jako výjezdní seminář v KVOP dne 4. prosince 2024. Ale i tento společný základ bude metodologie, jakou použila KVOP. Může to projednat i Rada vlády pro lidská práva.

E. PETROVÁ poprosila zástupce Rady vlády a KVOP o zařazení tohoto bodu na jednání v KVOP dne 4. prosince 2024. Zástupkyně Úřadu vlády K. BURSÍKOVÁ JACQUES, uvedla, že o zařazení nerozhoduje ona, ale téma by mohlo být přidáno na program jednání v KVOP, pokud to podpoří KVOP. Zástupkyně KVOP uvedla, že ona a její tým na tomto jednání nebudou, ale mohou to předat svým kolegům, kteří to zváží.

Shrnutí

Zástupci Úřadu vlády a KVOP by měli zvážit, zda lze projednání metodiky zapojit na program jejich budoucího jednání 4 prosince 2024. Zástupkyně KVOP E. PETROVÁ přislíbila, že zjistí, kdy bude schůzka Rady vlády pro lidská práva a navrhne zařazení metodiky na program.

V) Výběr verifikačního vzorku zařízení

Zástupkyně KVOP J. MARTINKOVÁ otevřela otázku, že **pokud se bude realizovat verifikace sběru dat třetím subjektem (primárně ČŠI a doplňkově KVOP), jak nastavit vzorek pro tuto verifikaci** – zda náhodně, nebo se zaměřit na zařízení, kde vykazují podezřele nízká čísla. Zástupce KVOP J. KONEČNÝ nadnesl, zda by bylo vhodné se při zkušebním sběru dat zaměřit na konkrétní zařízení. Zástupce ČŠI K. KOVÁŘ připomněl, že pokud inspekce rozšíří komplexní činnost o mimořádný úkol, stihnou sesbírat data v cca 30 zařízeních a možná se ani „netrefí“ do těch správných. Pokud by se jednalo jen o ověření výkaznictví, bude to pro inspekci kapacitně jednodušší. Můžou pomoci MŠMT a udělat orientační inspekční činnost. **Inspekce by se přitom soustředila primárně na ta zařízení, která nejsou přímo řízená MŠMT** (přímo řízených je 60 zařízení, zbývá tedy cca 140 zařízení, z toho by ČŠI realizovala ověření sběru dat ve zhruba 30 zařízeních ročně). Přímo řízená zařízení by zvládlo MŠMT vlastními silami. Zástupce MŠMT J. KLUSÁČEK doplnil, že MŠMT může ověřit 10–20 zařízení dětských domovů ročně.

Zástupkyně KVOP L. OBROVSKÁ se zeptala, zda by nemohli inspektoři ČŠI sbírat data o etnicitě i při jiných návštěvách škol, zda by toto nebylo přiměřenější. Zástupce ČŠI K. KOVÁŘ uvedl, že mají regionální týmy, které budou na sběru participovat a najdou cestu, jak bude sběr efektivně fungovat, aby ale zároveň nebyl vzorek malý.

Shrnutí

Sběr dat bude pravidelný, každoroční, se začátkem od příštího roku, a bude se týkat dětských domovů, dětských domovů se školou, výchovných ústavů, diagnostických ústavů a DOZP. Lze spolupracovat na přípravě dopisu pro zařízení, kde bude šetření vysvětleno. Ohledně jednotné metodiky lze odkázat na zápis z předchozího kulatého stolu. Metodiku lze předložit ke schválení Radě vlády pro záležitost romské menšiny a Radě vlády pro lidská práva. ČŠI by jezdila primárně do zařízení, která nejsou přímo řízená MŠMT.

VI) Informační (osvětová) kampaň a práce s daty

Zástupkyně KVZ *E. PETROVÁ* připomněla, že KVZ je připravena pomoci s informováním, proč je nutné sbírat data a podpořit vládní zmocněnkyni pro záležitosti romské menšiny. Je ale nutné, aby Úřad vlády případně poskytl informace. Zástupkyně Úřadu vlády *K. BURSÍKOVÁ JACQUES* poděkovala a uvedla, že je ráda za otevření tématu dezinformací. Téma je potřeba vysvětlovat jak romské komunitě, tak široké veřejnosti. Zástupkyně KVOP *J. MARTINKOVÁ* uzavřela, že se tedy skupina bude v budoucnu bavit o kampani, která vysvětluje účel sběru dat a jeho anonymní povahu. *E. PETROVÁ* se dotázala, jak se bude následně se sesbíranými daty pracovat a zda budou data zveřejňována MŠMT. Zástupce MŠMT *J. KLUSÁČEK* vysvětlil, že závěrečné zprávy nejsou neveřejné, pouze se za poslední sběrné období nestihla data zveřejnit na webu MŠMT, je zde ale možnost rozeslat jejich zprávu účastníkům.

Závěrem se zástupkyně KVZ *J. MARTINKOVÁ*, zeptala zástupců KVOP, zda je z jejich strany možné nabídnout školení pro personál ústavních zařízení. Zástupkyně KVOP *L. OBROVSKÁ* uvedla, že ano, ale že by z jejich pohledu bylo lepší školit inspektory ČŠI, aby to zvládli v KVOP zrealizovat.

Shrnutí

KVOP poskytne inspektorům ČŠI školení v oblasti sběru etnických dat.

VII) Závěr

Zástupkyně KVZ *E. PETROVÁ* uzavřela diskusi. Poděkovala všem účastníkům a opět zdůraznila podporu ze strany KVZ s tím, že KVZ se ráda bude podílet na formulování obsahu vysvětlujících dopisů ke sběru etnických dat.

V Praze dne 4. listopadu 2024

Zapsala: Tereza Žuffová-Kunčová